

کلوستردیائی ناروغی

(Clostridial Diseases)

دیری دا
ناروغی په
افغانستان کی
موجود دی.

۱. تعریف

کلوستردیایی ناروغی د بکتریاوو په واسطه منځ ته راځی چه غوایان، پسونه، وزی او آسونه پری اخته کېږي. دا ناروغی په مختلف نومونو منځ ته راځی او هغه خاصی سببی بکتریا یا کلینیکی علامو پوری ارتباط نیسي : تورلنگی (black quarter blackleg)؛ enterotoxemia (red water)؛ bacillary hemoglobinuria ناروغی یا نرم پینتورگی ناروغی؛ د ینی نکروتیک انتانی التهاب (تور مرض "black disease") خبیث پرسوب malignant edema؛ غت سری big head (پرسیدلی سر)، تیتانوس (د ژامو بندیل Lock Jaw).

۲. عامل

کلوستردیایی وی نسبتاً غت، غیرهوازی، سپورجورونکی، یکی ماننده اور ګانیزمونه دی. د دی بکتریاوو ارتباط له ناروغیو سره په لاندی دول دی : کلوستردیوم شووای (*Clostridium Chauvai*) د تورلنگی blackleg ناروغی منځ ته راوري. کلوستردیوم هیمولایتیکوم (*Clostridium hemolyticum*) د باسیلاری هیموگلوبین یوریا ناروغی منځ ته راوري.

کلوستردیوم پیرفرینجس (*Clostridium Perfringens*) چه د C، B او D نوعی لری انتروتوكسمیا منځ ته راوري.

کلوستردیوم نو واي (*Clostridium novyi*) د ینی نکروتیک انتانی التهاب منځ ته راوري.

کلوستردیوم سپتیکوم (*Clostridium Septicum*) خبیث پرسوب منځ ته راوري.

کلوستردیوم سوردیلی (*Clostridium sordellii*) د غت سر ناروغی منځ ته راوري.

کلوستردیوم تیتانوس (*Clostridium tetani*) د تیتانوس ناروغی منځ ته راوري.

۳. انتقال

کلوستربیدیائی باکتریاوی په خاورو او د خارویو کلمو کی موجود وي او اکثراً بي ضرره وي. به مناسبو شرایطو کي بکتریاوی په چتکي سره نمو کوي او توکسینونه آزادوي او په چتکي سره نسج تخريبي او اکثراً د مرينې سبب کيرى. د تېتونمنظومه خاپونه چه سيلاب لاندی شي ممکن بکتریاوی د حمکي سطحي ته راولی او د مکروب او خاروی د ماماخ کيدلو خطر زياتو. دا ناروغي ساري نه دی يعني له یوه خاروی څخه بل خاروی ته په مستقيم دول سرايت نه کوي.

۴. اخته کيدونکي خاروی

- تورلنگي - غوايان او پسونه.
- bacillary hemoglobinuria - غوايان او پسونه.
- انتروتوکسيميا يا ريخك - په عمومي توګه پسونه او کله کله غوايان.
- خبيث پرسوب malignant edema - غوايان، وزى او په عمومي دول پسونه.
- غت سري يا big head - وري.
- تيتانوس - وزى، پسونه، غوايان او تر تولو زيات آسونه.

۵. کلينيکي نبني

تورلنگي يا blackleg : - د دی ناروغي واقعات په افغانستان کي په دوبى او منى کي زيات دی او په گله کي تر تولو غت او روغ رمت غوايان او پسونه اخته کيرى. د ناروغي شروع یو ناخاپي وي او یو تعداد خاروی ممکن بي له کوم علامو څخه په محل کي مره پيداشي. په دی ناروغي کي حاد گود والي او انحطاط عام وي، په اول سرکي تبه موجود وي لاکن د وخت په تيريدو سره کلينيکي علامي بر سيره کيرى او د بدن حرارت ممکن نورمال اوبيا تر نورمالی تيټ وي. یو خاص دول پرسوب له خاص دول غږ سره (که فشار ورکر شي) د کوناتو، اوپرو، تېر، شاء، غاړه او نورو خاپونو کي منځ ته راحي. په اول سرکي دا پرسوب کوچني، ګرم او درد ناك وي، کله چه ناروغي په چتکي سره ورلاندی څي پرسوب غتيرى په فشار ورکولو سره خاص غز (crepitation) پيداکيرى، خرمن سره، غير حساسه وي لکه چه دوبيني ورتګ ساحي ته له منځه څي.

د ۱۲ څخه تر ۴۸ ساعتو موده کي ناروځ خاروی مړ کيرى.

د تور لنگي ديرى واقعات په هغو غوايانو کي منځ ته راحي چه عمر ئي له ۶ میاشتو څخه تر دوه کاله پوري وي او په پسونو کي دا ناروغي معمولاً له کوم تپ يا ژوبلي څخه وروسته واقع کيرى.

بنکاره کړی مړه موندل شی.
اکثراً په دی ناروغری کې یو ناخاپې انحطاط، تبه، د ګیډی درد، د تنفس ستونزی، پیچش او هیموگلوبین یوریا شروع کېږي. کم خونی او زیری په مختلفو درجو موجود وي.

ریخک يا **Enterotoxemia** : - په وریو، ورغومو او خوسکیانو کې د ګلوستربیدیوم پرفینجنس (C₁-perfringens) د C او B نوعی د کولمو د شدید التهاب، پیچش، Toxemia او زیاتری مرینې سبب کېږي.

یو ناڅاپه مرګ اکثراً په وریو او ورغومو کې یوازنې یا اولینې علامه د مرض وي. بعضی خوان خاروی ممکن له مرګ څخه مخکی نور عالیم لکه رمباری او غابن چېچۍ، عضلی لرزه، د خولی قف، زیر بخون یا وینه لرونکی اسهال او اختلالات وښی. په زیاته اندازه نشایسته ئی مواد په خوروکې او د کولمو کم حرکتی هغه فکتورونه دی چه ناروغری ته لار هواروی. په خوسکیانو کې حاد اسهال پیچش د ګیډی درد، اختلالات او Opisthotonus ممکن په خوساعتونو کې د ننه منځ ته راشی لाकن په خفیفو حالاتو کې تر خو ورخو خاروی ژوندي پاته کېږي او بېرته رغیدنه د خو ورخو په دوره کې ممکنه ده.

د ګلوستربیدیوم پرفینجنس (C₁-perfrengins) D نوع د نرم ببودی يا **Pulpy kidney** مرض چه د وریو یوه کلاسیکه انتروتوكسیمیا ده منځ ته راوړی چه دا یا د دو هفتونو څخه کوچنې یا هغه وری چه په Feedlots تغذیه کېږي او هغوي چه غنی کاربوهایدریت داره خواره خوری یا په لړه اندازه په شنو تکیو خر څایونو کې او په کمه اندازه په وزو او غواړیانو کې لیدل کېږي.

اکثراً نابیره مرګونه په چاغو او روغر او وریو کې د مرض اولینه علامه ده. په خینې واقعاتو کې تهیج، بې موازنې ګې او اختلالات له مرګ څخه مخکی منځ ته راځي. Opisthotonus سیستم د عمدہ عالیمو څخه وي چه په مکرر بول Hyperglycemia یا ګلوكوز یوریا پکښی لیدل کېږي. ممکن اسهال منځ ته راشی یا رانه شی.

د ینې نکروتیک انتانی التهاب **Infectious necrotic hepatitis**

په دی ناروغری کې د پسونو یو ناخاپې مرګ بې له دی چه فارقه عالیم وښی، اخته خاروی له ګلې څخه وروسته پاته کېږي او داسې فکر کېږي چه په تېټر باندی فات وي او د خو ګریو په موده کې مر کېږي. زیات واقعات بې په دوبی یا د منې په سر کې منځ ته راځی یعنې هغه وخت چه د جګر کړېشي یا د لړمانه Fluke باندی اخته وي.

خبیثه پرسوب Malignant edema

له څوګړيو تر څو ورځو وروسته له هغى ژوبلي چه دغى ناروغى ته لار هواري موضعی آفات، عمومي علامي لکه کم اشتھائي تسم او لوړه تبه منځ ته راخي. موضعی آفات نرم پرسوب دی کوم چه د گوتی د فشار پواسطه Pit کيرى او په چتکي سره خپل لومنې حالت ته ګرځي.

دا له دی کبله چه هلته په زيات مقدار د exudates مایع تشکل کوي چه هغه د څرمني لاندی يا د عضلاتو د منځ منضم نسج ته په اخته ساحو کي ارتشاش کوي. په دی ساحو کي د عضلی رنګ له تیره نصواری څخه تر توری پوري فرق کوي. د ګاز جمع کيدل په دی ناروغى کي عموميت نه لري. وريو د سر شدید پرسوب د زخم له منتن کيدو څخه وروسته منځ ته راخي. خبیث پرسوب د فرج له خپریدلو سره چه د لنگون په وخت کي منځ ته راخي یوځای وي دا حالت د فرج د یو څرګند پرسوب، شدیده Toxemia او په ۲۴ تر ۴۸ ساعته د ننه د ننه کي مرگ پواسطه پېژندل کيرى.

غټ سر Big head

دا ناروغى په څوانو وريو کي په یو بي ګازه او بي ويني پرسوب چه په سر، غاره او مخ کي پېداکېري پېژندل کيرى. دا انتان په څوانو وريو کي د یوبيل د دوامداره وھلو (Butting) له امله منځ ته راخي. د څرمني لاندی هغه ژوبلي شوی انساج د ناروغى تولیدونکي کلوستريديا زرغونیدو لپاره یو مناسب حالت منځ ته راوري او د څرمني پريک شوی څایونه د مکروب ننوتلو ته فرصلت په لاس ورکوي.

تیتانوس Tetanus

د دی ناروغى د تفریح دوره له یوی څخه تر څو هفتو پوري فرق کوي لاکن اکثرآ په اوسته ډول ۱۴ تر ۱۵ ورځو پوري وي. موضعی شخوالی چه اکثرآ masseter عضلی د غاری، د وروستیو پینو عضلی او دزخم د نواحيو عضلی پکښي شامل وي په لمري سر کي ليدل کيرى. عمومي شخوالی یوه ورځ وروسته برجسته او د مقویت سیزم او

Hyperesthesia برملاء کيرى. څاروی په آسانی سره په شدت هیجانی کيرى او عمومي سیزمونه د یو ناخاپي حرکت يا غالوغال پواسطه منځ ته راخي. د سر د عضلاتو سیزمونه د شخوند او غذا اخیستلو ستونزی منځ ته راوري نو په همدي لحاظ د دی ناروغى نوم د ژامو ترل يا Lockjaw اینسودل شوی دی. په آسونو کي غورونه شخ د ریږي، لکي شخه او د سیرموم سوري فراخ او د سترګو دریم بانه را پریوزی با په سترګو پرده را پریوزی. قدم وهل په شاه تلل او تاویدل ستونزمن وي. د غاری او پشت د عضلو شخوالی سبب کيرى تر

خو څاروی د اسپک چوبی (Sawhorse) شکل ځان ته و نیسي. خولی کول په دی ناروګی کی عومیت لري. عمومي سېزمونه د وینی د دوران او تنفس ستونزی رامنځ ته کوي کوم چه په نتیجه بی د قلب د حرکاتو زیاتولی سریع تنفس او د مخاطی غشاوو احتقان منځ ته رائي. د څاروی په هوش کوم تاثیرنه لري.

۶. غیری معمولی موندنی

تورلنگی یا Blackleg

په دی ناروګی کی اندیمائی او غږ غږ کونکی پرسوبونه د کوناتو، اوړو، تېر او غاری په عضلوکی منځ ته رائي. مصاب شوی یا اخته شوی عضله له تیره سره رنګ څخه تر تور پوری فرق کوي او چه او استفحی وي. دا عضلات خود شان ته بوی لري او کوچنۍ پوکانۍ ورسه وي لakin اندیما یا پرسوب کم وي. په پسونو کی لپاره د دی چه آفتونه له خپل سره دول څخه دی نو اکثراً کوچنۍ او عمیق وي چه هغه ممکن ولیدل شي.

Bacillary Hemoglobinuria

بی اوړو کيدل، کم خونی او کله کله تر څرمنی لاندی پرسوب په دی ناروګی کی موجود وي. د تېر او گېدی په خالیګاه ووکی وینه لرونکی مایع موجود وي. سبری په عومومي دول نه وي اخته شوی او په تراخیا کی وینه لرونکی مخاط او په مخاطی برخه کی ئی نذف (hemorrhage) موجود وي. کوچنۍ کولمۍ او کله غتنی کولمۍ خون ریزی لري او په داخلی موادو کی ئی اکثراً آزاده اوپا پرند شوی وینه موجود وي. په ینه کی یوه کم خونه احتشاء معمولًا Pathognomonic بنه لري؛ په ینه کی دا ناحیه د نور جگر په پرتله یو اندازه لوره او کم رنګه وي او د یو سره رنګه نیلګون احتقانی زون پواسطه جلا شوی وي. پښتو ګی تیره، او اکثراً friable petechiae لرونکی وي. په مثانه کی تیره رنګه ادرار موجود وي.

Enterotoxaemia

په دی ناروګی کی د کولمو هیموراجیک التهاب د مخاطی غشاله زخمونو سره یو ځای په تولو څارویو کی یو عمدہ آفت دی. په عومومي دول د کولمو اخته ساحه نیلګونه، ارغوانی رنګ لري او په لمړی کته کی داسی برینسی لکه چه د میزانتریک د تاویدلو په وجه کومه احتشاء منځ ته راغلی وي. په څوانو وریو کی د نکروپسی پواسطه ممکن صرف یو څو نذفی ساحی په کولمو کی ولیدل شي او د Pericardial کڅوره له مایع څخه ډکه وي. په زرو څارویو کی په میوکاردیوم کی هیموراجیک ساحی ممکن و موندل شي او همدارنګه د

په افغانستان کی د خاریو ساری رنونه

گېدی په عضلو او کولمو په سیروزا کی Petechiae او ecchymosis لیدل کېری. پس له مرګه د پېښټورګو په خپل سره منځه نال (autolysis) دی ناروغری ته Pulpy kidney یعنی نرم پېښټورګی نوم ورکوي.
نو دا نرم پېښټورګي په هیڅ وجه همیشه په ټوانو وریو کی نه موندل کېری او کله کله په اخته وزو او غواړانو کی موندل کېری.
هیموراجیک یا نکروتیک Enterocolitis ممکن په وزو کی ولیدل شي.

په ینه کی Infectious necrotic hepatitis

زیر خاورین رنګی نکروتیک محراقونه چه اکثرآ په جګر د ټوانو چنجیانو (Fluke) لاره تعقیبوی تر ټولو وصفی آفات ګنل کېری. د قلب د کھوری (Pericardial sac) لوئیدل چه له زیر رنګه مایع څخه دکه وي او یو زیات مقدار مایع چه د گېدی او تتر په خالیگاه ووکی موجود دی د نورو غټموندنو په جمله کی دي.
اکثرآ یو زیات تعداد شعری تر څرمنی لاندی نسج کښی څیریو چه د جلد یا څرمنی د تورووالی سبب ګرځی (له همدی کبله د توری ناروغری یا) (Black disease) نوم پر اینډوند شوی دي.

خبيث پرسوب Malignant edema

د دی ناروغری موضعی آفات عبارت له یو زیات مقدار مصلی اکزوډات څخه دی چه هغه د څرمنی لاندی او د عضلو د منځ منضم نسج ته په اخته ساحه کی ور درومي. په داسی ساحو کی عضله له تيره نصواری څخه تر تور رنګ پوری فرق کوي. د ګاژ جمع کیدل په دی ناروغری کی غیر معمول دي.

غټ سر Big head

په دی ناروغری کی د سر د څرمنی لاندی نسجونه ژوبل شوی وي.

تیتانوس Tetanus

په دی ناروغری کی د ننوتلو نقطه نشي موندل کیدای ځکه چه ممکن تپ په خپله يا دېر کوچنی وي او یا ممکن جور شوی وي او کوم برجهسته آفات په ساحه کی موجود نه وي.

۷. تشخیص

کله چه یو ناخاپه مړینه په ګله کی منځ ته راشی تر ټولو مهم عمل چه باید سرته ورسیزدی هغه درست تشخیص دي.

په افغانستان کی د خاريو ساري رخونه

تك يا انترکس باید له نورو کلوستريديائي نارو غيو څخه تفرق شی ځکه چه دا نارو غی هم انترکس ته ورته والي لري. هغه خاروي چه د انترکس د نارو غی پواسطه مره شوي وي په

هیڅ وجه باید نه وڅوځول شی او نه واز شی. د کلوستريديال نارو غی اکثراً وژونکي دي. Pulpy kidney، تورمرض او تورلنگي خاروي په چتکتنيا سره وژنی لakan تیتانوس څو وړئ تر څو هفتپوری دوام کوي. لاپراتواری آزمونې د بکتریا او د دوى د توکسین د پیژندنی لپاره باید سرته ورسیرو. نمونه باید ژر تر ژر پس له مرینی څخه واخیستل شی.

۸. درملنه

د کلوستريديائي نارو غی درملنه ګرانه د ځکه چه دا مکروبونه په ډیری چتکي سره پرمخ تګ کوي. د مناسب منجمنت او واکسینشن له لاری وقایه ډیره مؤثره ده. له انتی بیوتیکو (پنسیلین) سره یو ځای که د توکسین ضد موجود وي باید وکارول شی.

۹. مخنيوي او ګنټرول

د دی نارو غيو په ګنټرول کی د مناسب معافیت منځ ته راوړل د واکسینشن پواسطه یو مهم فکتور ګنل کيری.

معافیت د مور د لمرنیو شیدو (کند) له لاری بچی ته انتقاليري Passive (Colostrums). که د خاروي مور د کلوستريديائي Multi-valent واکسن پواسطه یو میاشت مخکی له لنګون څخه واکسن شوی وي نو د دی مور دبچی د وقایوی معافیت سطح او موده لوره وي.

معافیت یو ابتدائی د وری د دوه دوزه واکسن ته چه د ۴ تر ۶ هفتوا په فاصلې سره سرته ورسیرو ضرورت دی تر څو د مناسبی مودی لپاره معافیت حاصل شی. لومرنی دوزه اکثراً د ۸ هفتوا په عمر خاروي د شیدو خورلو په وخت کی ورکول کېږي ځکه په دغه موده کی دمور څخه آخيست شوی معافیت مخ په کمیدو وي. کلنی بوسترونله د وقایه لپاره لازمی دی او همدارنګه د انتی بادی ګانو ورکول د کنډاتو (Colostrums) په واسطه څوان خاروي ته لازمی دی تر څو دوی د واکسن تر وخته وقایه شی. بوسترونله باید په ستراتېزیکی ډول مخکی له دی چه کوم لوی خطر سره خاروي مخامخ شی باید سرته ورسیرو.